

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОМИСЛОВОСТІ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПЕРСПЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ УКРАЇНИ

В умовах формування ринкової економіки та період нових трансформаційних процесів виникають нові вимоги до розвитку національної економіки. Назріли модернізаційні зміни в соціально-економічному розвитку держави, а кризові політичні процеси та глибоке соціальне розшарування гальмували розвиток України, чим відкидали країну на узбіччя світового прогресу.

Майбутнє України вирішальним чином залежить від всебічного розвитку національної економіки і особливо її центру – внутрішнього ринку, що є найважливішим фактором подальшого економічного зростання держави.

Внутрішній ринок – це сукупність всіх процесів, пов'язаних з виробництвом, розподілом, обміном і споживанням всередині країни. Стан внутрішнього ринку передусім характеризує економічний стан держави, а рівень його розвитку значною мірою залежить від повноцінного функціонування промислового сектору економіки. Володіючи потужним інтелектуальним і технологічним потенціалом, промисловість є тим фундаментом, основою розвитку не тільки внутрішнього ринку України, а й розширенням зовнішнього, визнання українських конкурентоспроможних товарів промисловості далеко за межами державної території.

Відповідно до Програми економічних реформ на 2010-2014 рр. “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” від 02.06.2010 р. [1] сформовано принципи та етапи довгострокового економічного зростання на основі реформування та модернізації економічної політики у державі та розвитку функціонування її системи. Одним з основних організаційно-економічних заходів проведення цих реформ і має стати модернізація промислового комплексу України, яка дасть можливість забез-

печити конкурентоспроможність вітчизняної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках, що приведе до подолання наслідків фінансово-економічної кризи, сприяння структурно-технологічній перебудові економіки, забезпеченню її розвитку в процесі економічних реформ сьогодення.

В Україні проблемам модернізації промисловості та розвитку внутрішнього ринку присвячено низку праць О. Амоші, Я. Базилюка, В. Гейця, В. Захарченка, Я. Жаліла, Ю. Кіндзерського, І. Ододюка, В. Пустовойта, О. Собкевич, В. Точиліна та багатьох інших. Разом із тим слід зазначити, що вплив модернізації промисловості на розвиток внутрішнього ринку досліджено неповною мірою.

Мета статті: з'єднати досягнення сучасної економічної науки з вирішенням проблемних завдань модернізації промислового комплексу, спрямованого на обґрунтування розвитку внутрішнього ринку України.

На сьогодні в Україні склалась модель експортоорієнтованого адаптивного розвитку промисловості, яка характеризується переважанням слабкодиферсифікованого низькотехнологічного виробництва і спонукає країну пристосовуватись до потреб світового ринку в межах наявних внутрішніх можливостей та поточних конкурентних переваг. Ефективність такої моделі ставиться під сумнів надмірною прив'язкою до світової кон'юнктури та відсутністю механізмів протистояння негативним зовнішнім впливам [2, с. 3].

Промисловий сектор економіки серед інших секторів є найбільшим, але одночасно і найпроблематичнішим, а внутрішній ринок потребує розумної державної промислової політики, що дозволить прискорити процес економічного зростання України.

Починаючи з глобального, можна сказати, що є два напрями реформування промисловості – зовнішній і внутрішній. Для того щоб починати зовнішній шлях реформування, необхідно перш за все звернути увагу на стан внутрішнього ринку.

Проблема розвитку промисловості України корінними іде в Радянський Союз, за часи якого промисловість України була структурно zdeформована і змілітаризована. Дестабілізаційні процеси у промисловому секторі економіки були зумовлені негативним впливом деформацій у відтворювальних процесах, що накопичувалися протягом багатьох років. Фізичне і матеріальне старіння виробничого потенціалу та значна енергоємність виробництва призвели до низької конкурентоспроможності продукції та звуження ринку збуту. Велика частина промислових підприємств стала збитковою.

Ще однією причиною проблемного розвитку промисловості є затягування і непослідовність економічних реформ, що призвело до створення неефективного сполучення командно-адміністративних і ринкових методів господарювання. Це консервує zdeформовану структуру промисловості, її затратну орієнтацію, сприяє корупції, гасить сумлінну конкуренцію, стримує приватну підприємницьку ініціативу [3, с. 161].

У процесі сучасної активізації економічних реформ з метою прискорення відновлення промисловості та створення передумов для забезпечення довгострокового економічного зростання, постає завдання формування сучасних механізмів промислової політики.

Промислова політика – це політика участі держави в національній економіці, спрямована на зміну її структури через комплекс державних заходів розвитку індустріальної потужності держави [4, с. 133]. З допомогою врегульованої промислової політики можна модернізувати структуру промисловості на засадах підвищення частки виробництва високотехнологічних товарів із високим рівнем якості, нарощування їх експорту, розвитку внутрішнього ринку збуту, забезпечення припливу інвестицій у промисловий сектор економіки, налагодження виробництва продукції, здатної ефективно конкурувати з продукцією іноземного ви-

робництва, підвищення енергоресурсної ефективності виробництв, утворення кластерних циклів виробництва.

Зміст промислової політики пов'язаний з визначенням тих галузей промисловості, що здатні забезпечити модернізацію економіки, при тому вплинути на позитивні структурні зміни в розвитку внутрішнього ринку, уточнити роль базових секторів у формуванні інструментів та середовища у модернізаційному процесі.

Завдання промислової політики полягає у визначенні суб'єктів економічного зростання, забезпеченості конкурентоспроможності продукції та структурно-технологічній модернізації промислового комплексу, організації ефективної роботи з обґрунтування та реалізації перспективних проєктів, розробці прогресивного технологічного обладнання для провідних секторів промисловості.

Промислова політика має стати дієвим інструментом економічних реформ та механізмом, що забезпечить:

регулювання економіки в умовах відсутності достатньої ринкової мотивації для структурної модернізації промисловості;

нарощування потенціалу промислового виробництва як основи економічного зростання у довгостроковому періоді;

технічний прогрес, політику освіти та підготовки достатньої кількості кадрів, підтримку науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт та нових технологій;

регулювання забезпечення соціальної справедливості, а саме: тарифної, цінової, податкової, трудової і соціальної політики.

Промислова політика має сприяти створенню гнучкої системи управління промисловістю.

Розвиток української промисловості полягає у визначенні і підтримці пріоритетних галузей, забезпеченні інноваційної моделі розвитку цих галузей та орієнтації виготовленої продукції в першу чергу на внутрішній ринок споживання. Необхідно переорієнтуватися з сировинного виробництва на виробництво кінцевої продукції.

Доцільним є перетворення існуючого промислового комплексу на такий, що не тільки задовольняє соціальні вимоги населення, а й підвищує рівень життя населення

через підвищення ефективності праці. Такий процес можна здійснити за умов розумної державної політики, яка б мала включати такі заходи щодо врегулювання ситуації:

забезпечити рівні і стабільні умови господарювання і конкурентне середовище для всіх промислових підприємств;

забезпечити поступове нарощування виробництва якісних товарів на основі глибокого вивчення кон'юнктури ринку;

модернізувати економічно неефективні та екологічно шкідливі виробництва;

зменшити залежність від імпортованих комплектуючих у вітчизняній продукції;

установити стабільність національної валюти і зосередити банківську кредитну політику на довгострокових інвестиціях [3, с. 162].

Ці та інші заходи мають стати основою економічного модернізаційного процесу реформування промисловості в національній економіці.

Починаючи з 2001 р. у промисловому виробництві України відбувається коливання, пов'язане з різними економічними процесами, що впливають на розвиток національної економіки. Значне падіння промислового виробництва проявляється у 2009 р. в самий пік впливу світової фінансово-економічної кризи, падіння становить 21,9%. Проте вже в 2010 р. приріст промислового виробництва становить 11,2%. Продовжується післякризове зростання і у 2011 р., проте темпи його приросту уповільнились до 7,3%, спричинені внутрішньою політикою держави (рис. 1) [5, с. 3; 6, с. 42].

Рис. 1. Індекси промислової продукції (до попереднього року)

Позитивну динаміку у 2011 р. забезпечували, в основному, експортоорієнтовані галузі. Найбільше зростання зафіксовано у машинобудуванні 16,9%, що зумовлено приростом виробництва транспортних засобів та устаткування 22,4%, зокрема виробництва автомобілів 21,5% і залізничного рухомого складу 28,0%, у хімічній та нафтохімічній промисловості 14,4%, металургійному виробництві 8,5%. Проте, порівняно з 2010 р., найбільше зростання зафіксовано у машинобудуванні 36,1%, що зумовлено приростом виробництва транспортних засобів та устаткування 61,9%, зокрема виробництва авто-

мобілів 25,1% і залізничного рухомого складу 34,2%, у хімічній та нафтохімічній промисловості 22,5%, металургійному виробництві 12,2% [7, с. 8; 8, с. 8]. Зростання у цих галузях уповільнилось у зв'язку з помірнішими темпами зростання зовнішнього попиту. Зокрема, будівельна та машинобудівна галузі в Європі (основні споживачі металургійної продукції) внаслідок подорожчання позикових коштів на тлі очікувань виникнення фінансової кризи в Євросоюзі поступово згортали ділову активність. Стимулюючим чинником зростання металургії в Україні був внутрішній ринок, розвиток якого визна-

чався високим інвестиційним попитом [2, с. 4].

У галузях промисловості, які у 2010 р. демонстрували найменші темпи зростання виробництва, у 2011 р. зафіксовано негативну динаміку: у харчовій промисловості відбулось падіння на 0,7%, целюлозно-паперовому виробництві – на 1,7%. Значне падіння обсягів на 8,5% у 2011 р. відбулось у виробництві коксу та продуктів нафтоперероблення внаслідок зменшення виробництва продуктів нафтоперероблення на 17,2%. У високотехнологічному секторі промисловості у 2011 р. спостерігалось уповільнення темпів зростання виробництва. Приріст обсягів виробництва електричного, електронного та оптичного устаткування становив 15,0% проти зростання на 24,2% у 2010 р. [2, с.5].

Для зміни існуючих тенденцій у сфері зовнішньої торгівлі промисловими товарами, необхідно переглянути позиції державної політики щодо широкої підтримки традиційних, орієнтованих галузей промисловості на експорт; розробити програму фінансової підтримки не тільки економічних, промислових гігантів, а й малих підприємств, що виробляють високотехнологічну продукцію, а також визначити концепцію зниження імпортозалежності на засадах розвитку конкуренції на внутрішньому ринку, що потребуватиме внутрішнього реформування регуляторної політики держави.

Наступним етапом у модернізації промислового комплексу, має бути прозора інвестиційна політика з боку держави.

Інвестиційна політика в промисловості має забезпечити вирішення наступних завдань: зростання ВВП, підвищення конкурентоспроможності економіки, соціокультурний розвиток, розвиток регіонів, охорона довкілля.

Інвестиційна політика України має базуватися на таких принципах:

дотримання норми інвестування по відношенню до ВВП;

раціоналізація процесів переливання капіталу;

оптимальне розміщення і використання інвестицій у регіонах;

поєднання інвестицій з інноваціями;

забезпечення синергетичного ефекту інвестицій;

комплексне використання інвестиційного потенціалу в межах кластерів та інших інвестиційно орієнтованих форм підприємництва;

пріоритетність інвестування соціальних та екологічних потреб і заходів щодо гуманізації інноваційного прогресу;

забезпечення інвестиційної безпеки [2, с. 9].

Високі темпи інвестицій в промислове виробництво спостерігалися в 2003-2007 рр. У 2008-2010 рр. відбулося різке скорочення інвестицій, спричинене впливом фінансово-економічної кризи на активність інвесторів. В цей період темпи зростання інвестицій в основний капітал в 2008 р. становили – (-5,3%), 2009 р. – (-32,4%), 2010 р. – (-9,5%) [7, с. 8; 8, с. 8]. У січні-вересні 2011 р. відбулося зростання інвестицій в основний капітал, порівняно з таким же періодом 2010 р. склало 29,9%, що засвідчило подолання кризових тенденцій в промисловому виробництві [2, с. 9].

Недосконалість інвестиційної політики проявляється у регулюванні розподілу інвестицій по регіонах. На 01.10.2011 р. майже половина інвестицій в основний капітал у промисловий сектор припадала на п'ять найбільш розвинених індустріальних регіонів – Дніпропетровську (13,2%), Донецьку (14,2%), Запорізьку (5,5%), Луганську (5,4%) та Полтавську (8%) області. Значна частка інвестицій в основний капітал надійшла до АРК (14,2%). Натомість, на Тернопільську, Черкаську, Волинську та Чернівецьку області припадає найменше інвестицій – від 0,3 до 1,2% [2, с. 13].

З одного боку, це підтверджує сказане раніше про те, що розподіляються інвестиції в галузі зорієнтовані на експорт, тобто, галузі, які можуть принести максимальний прибуток у мінімальні терміни, що призводить до галузевих дисбалансів їх розподілу і спричиняє диспропорції у розвитку окремих видів промислової діяльності. З іншого боку, це свідчить про лобювання своїх інтересів гігантами промисловості в органах державної влади, тим самим спричиняючи недофінансування малих промислових підприємств, розміщених на інших територіях країни.

Не менш важливою проблемою залучення інвесторів у виробництво є їхня незахи-

щеність від економічних ризиків. Законодавством не врегульовані питання щодо механізмів захисту прав іноземних інвесторів, не визначені строки, джерела виплати компенсацій та відшкодувань збитків іноземним інвесторам, органи державної влади, які несуть відповідальність за компенсацію збитків, а також процедури припинення інвестиційної діяльності.

За даними Всесвітнього економічного форуму, у рейтингу Глобальної конкурентоспроможності за показником “Прямі іноземні інвестиції та трансфер технологій” Україна у 2009-2010 рр. посідала 116 місце (зі 133), у 2010-2011 рр. – 124 (зі 139), у 2011-2012 рр. – 124 місце (зі 142) [10, 11, 12].

Технологічний процес модернізації промисловості відбувається в процесі модернізації основних фондів промислових підприємств. Значний ступінь зношеності основних фондів свідчить про переважне використання у промисловості застарілих, неефективних і ресурсоємних засобів виробництва, що негативним чином впливає на конкурентоспроможність промислової продукції українського виробництва на внутрішньому та зовнішніх ринках та обмежує реалізацію потенціалу промисловості.

За оцінками Всесвітнього економічного форуму, у рейтингу Глобальної конкурентоспроможності за показником “Загальної конкурентоспроможності” Україна у 2007-2008 рр. займала 73 місце (зі 131), у 2008-2009 рр. – 72 (зі 134), у 2009-2010 рр. – 82 (зі 133), у 2010-2011 рр. – 89 місце (зі 139) [9-12].

За ступенем зносу основних засобів у промисловості спостерігається поступове збільшення з 2002 р. Так, у 2002 р. ступінь зносу основних засобів підприємств промислових видів діяльності становив: по промисловості загалом – 54,6%, добувній промисловості – 45,5%, переробній промисловості – 55,6%, відповідно у 2010 р. (63,8%), (47,8%), (67,5%) [7, с. 8; 8, с. 8].

Причиною таких процесів є дуже низька активність власників підприємств у залученні інноваційних технологій у виробництво.

Ефективна державна інноваційна політика та активна інноваційна діяльність промислових підприємств сприяє реалізації нау-

ково-технологічного потенціалу промисловості. Впровадження інновацій дозволить промисловим підприємствам підвищити конкурентоспроможність продукції, що виробляється підприємствами на основі використання нових або значно поліпшених способів виробництва, пов'язаних із застосуванням новітніх технологій, зокрема ресурсо- та енергозберігаючих, удосконаленого виробничого устаткування. Такі дії дадуть можливість для відкриття нових ринків та завоювання нових позицій для промислової продукції, збільшення обсягів продажу на основі впровадження нових методів продажу та просування товарів на внутрішньому та зовнішньому ринках. Вагомим чинником впровадження інновацій у виробництво є надання можливості в сприянні оновленню та повнішому використанню виробничих потужностей і технологічної бази промислового комплексу держави, яка дозволить оптимізувати виробничі процеси, прискорити технологічну модернізацію промисловості та забезпечити розвиток галузевої реструктуризації промислового сектору України.

Для детальної картини проведемо структурний аналіз запровадження інновацій в промисловому секторі (рис. 2).

Найвищу інноваційну активність проявляють експортоорієнтовані галузі промисловості, такі як машинобудування (в середньому за 2006-2010 рр. частка підприємств галузі, що займались інноваційною діяльністю, у загальній кількості промислових підприємств галузі становила 21,6%), хімічна та нафтохімічна промисловість (20,4%), металургія (13,9%) та підприємства з виробництва коксу та нафтопродуктів (33,6%). Низькі обсяги фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств, які у 2010 р. зросли проти 2009 р. лише на 1,2% та склали 8045,5 млн грн. Найбільш масштабне скорочення фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств за 2006-2010 рр. відбулось у 2009 р. і становило 33,7% порівняно з 2008 р. Зменшення фінансування інноваційної діяльності підприємств промисловості відбулось за рахунок як власних коштів (на 28,8 % у 2009 р. проти 2008 р.), так і кредитних ресурсів (на 76,7% у 2009 р. проти 2008 р.) [2, с. 15].

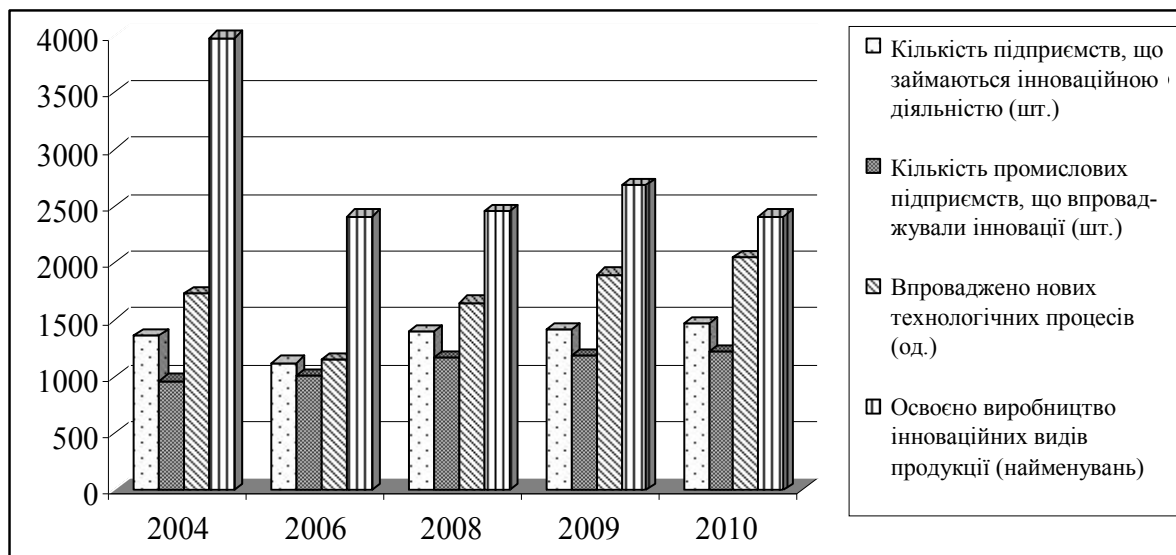

Рис. 2. Динаміка винаходження та впровадження інновацій на промислових підприємствах України на 2004-2010 рр. [5, с. 71, 77; 6, с. 76, 81]

Основними проблемами підвищення інноваційної активності промислових підприємств України та підвищення рівня впровадження інновацій є дефіцит коштів на придбання новітніх технологій, застаріле обладнання, на якому неможливо здійснювати впровадження новітніх технологій та виробництво нових видів інноваційної продукції, брак фахівців, які б мали досвід і спеціальні навички, необхідні для впровадження інновацій на виробництві та реалізації інноваційної продукції [13, с. 29].

Модернізація промислового комплексу спрямована на виготовлення конкурентоспроможного товару, який би зміг просунути на товарні ринки світового господарства. Для цього потрібно доопрацювати державну промислову політику. В основу такої політики мають лягти такі основні концептуальні принципи :

залучення інвестицій в основний капітал, у ті галузі промислового виробництва, які мають потенційні можливості в короткостроковій перспективі досягти високої конкурентоспроможності й швидко вивести свій продукт на зовнішні ринки;

залучення інвестицій та надання будь-якої іншої допомоги тим галузям промислового виробництва, які зазнають труднощів і потребують розробки програм розвитку на

короткостроковий чи довгостроковий терміни;

створення державної фінансової установи, яка має відповідати за фінансування промислових підприємств, корпорацій й окремих галузей з підвищеним ступенем ризику;

активування розвитку галузей виробництва інноваційної продукції.

Така промислова політика набуває ефективності за умов раціонального визначення мети, стратегічних пріоритетів та інструментів для її досягнення. Метою є підвищення конкурентоспроможності продукції та децентралізація інфраструктури галузей промисловості, захист внутрішнього ринку та інтеграція національної промисловості в ринкове середовище Європейського Союзу. Основними інструментами забезпечення цієї мети є застосування непрямих інструментів: податкових, бюджетних, грошово-кредитних, пільгове кредитування, державне страхування. До прямих інструментів можна віднести: вплив бюджетної та податкової політики на регіональну інвестиційну політику, підтримка стратегій розвитку важливих галузей промислового виробництва, макроекономічне регулювання промисловості, стимулювання інвестиції в наукоємний сектор. Основними регулюючими інститутами цих процесів повинні виступити: Міністерство економічного

розвитку й торгівлі України, Міністерство фінансів України, територіальні департаменти з розвитку промисловості.

Одним з найефективніших механізмів реалізації промислової політики, який дозволить би поєднати науково-технологічний, інноваційний та виробничий потенціали промисловості, є об'єднання підприємств у промислові кластери. Формування та розвиток таких утворень у промисловості дозволить створювати новий клас виробничих систем, розвивати високотехнологічні і наукоємні виробництва, використовувати переваги спеціалізації компаній, створюючи значний синергетичний ефект в економіці [2, с. 18].

Переваги формування кластерної моделі розвитку промислового сектору України полягають у такому:

співпраця з іншими галузями економіки та залучення їхнього потенціалу в розвиток промисловості;

розробка програми розвитку малих та середніх підприємств у промисловості, що дозволить поглибити співпрацю з великими промисловими компаніями для поглиблення їх спеціалізації, розвитку основного виробництва та отримання доступу до фінансових ресурсів, спрямованих на розвиток;

розвиток інноваційних напрямів у промисловому виробництві завдяки активізації співробітництва промислових підприємств з науково-дослідними організаціями;

залучення інноваційної активності розвитку менеджменту для кращого розуміння потреб та вимог підприємств-постачальників та підприємств-споживачів до якості та технічних характеристик продукції та комплектуючих;

забезпечення державних гарантій інвесторам у випадку їх участі у кластерному об'єднанні;

підвищення інвестиційної привабливості регіонів та країни в цілому, для завоювання довіри з боку іноземних інвесторів;

створення та удосконалення нормативної бази для пришвидшення та безпроблемності створення кластерів;

створення замкнених виробничих (регіональних) кластерів, направлених на забезпечення внутрішнього ринку.

Таким чином, діяльність органів влади у створенні кластерних груп розвитку про-

мисловості України повинна побудувати надійну платформу для розвитку кластерів. Об'єднання зусиль держави, приватного сектору є важливим для успіху кластеризації. Їх діяльність має бути спрямована на активізацію створення сприятливого макроекономічного, інформаційного та правового середовища для розвитку утворень кластерного типу.

Ще одним чинником, закладеним в основу промислової політики, яка б могла забезпечити адекватне реагування держави на найважливіші виклики, зокрема, пов'язані зі світовими кризовими процесами, є приватизаційні процеси в галузях промисловості.

Ефективна державна політика в сфері приватизації промислових підприємств має сприяти підвищенню результативності приватизаційних підприємств, завдяки яким відбувається забезпечення надходжень до державного бюджету.

Приватизаційні процеси насамперед дозволяють:

підвищити ефективність менеджменту на підприємствах, що сприятиме активізації використання науково-технологічного потенціалу підприємств у виробничій діяльності та поліпшенню показників ефективності їх функціонування;

впровадити прозорість конкурентного бізнес-середовища, забезпечення рівних можливостей суб'єктам промислової діяльності та протидії застосуванню неконкурентних методів ведення господарської діяльності;

залучити іноземні інвестиції для технічної модернізації та реконструкції виробництв підприємств та забезпечити їх вихід на нові ринки збуту товарів, а також сприяти поповненню обігових коштів підприємств.

Отже, для перспективного розвитку внутрішнього ринку основним фактором є здійснення структурної перебудови та модернізації промислових виробництв та створення принципово нової системи державного управління у промисловому комплексі.

Для цього необхідно:

за підтримки державних та профільних координаційних установ підвищити продуктивність праці у промисловому комплексі;

визначити пріоритетні інноваційні напрями розвитку та забезпечити умови для

зростання та формування інноваційних кадрів всередині країни;

провести моніторинг і оцінку власних інноваційних наукових розробок та сформувавши політику щодо можливості впровадження їх у виробництво;

розробити програму модернізації виробничих потужностей та імпортозаміщення на основі даних інвентаризації основних засобів;

сформувавши фінансові інститути розвитку, як банк реконструкції та розвитку, інноваційні фонди, експертні страхові компанії, фонди соціального і регіонального розвитку, які б відповідали за управління фінансовими потоками тільки промислового сектору економіки.

Література

1. Комітет з економічних реформ при Президентові України Програма економічних реформ на 2010-2014 рр. "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" від 02.06.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf/.

2. Промислова політика як чинник післякризового відновлення економіки України: аналітична доповідь / Національний інститут стратегічних досліджень; за ред. к.е.н., с.н.с., засл. економіста України Я.А. Жаліла. – К.: НІСД, 2012. – 41 с.

3. Попадинець Н.М. Роль промислового сектора економіки в розвитку внутрішнього ринку України / Н.М. Попадинець // Наукова спадщина професора Злупка С.М. у світі формування сучасної парадигми економічної науки в Україні: матеріали Всеукраїнської Меморіальної наук. конф., Львів, 29-30 верес. 2011 р. – Львів, 2011. – 256 с.

4. Новий курс: реформи в Україні. 2010-2015: нац. доп. / за заг. ред. В.М. Гейця [та ін.]. – К.: НВЦ НБУВ, 2010. – 232 с.

5. Державна служба статистики України: стат. збірник "Промисловість України у 2001-2006 роках" / за ред. Л.М. Овденка. – К., 2007. – 302 с.

6. Державна служба статистики України: стат. збірник "Промисловість України у 2007-2010 роках" / за ред. Л.М. Овденка. – К., 2011. – 308 с.

7. Державна служба статистики України: стат. збірник "Про соціально-економічне становище України за 2010 рік" / за ред. О.Г. Осауленка. – К., 2011. – 71с.

8. Державна служба статистики України: стат. збірник "Про соціально-економічне становище України за 2011 рік" / за ред. О.Г. Осауленка. – К., 2012. – 77с.

9. Звіт про конкурентоспроможність України 2008. Назустріч економічному зростанню та процвітанню / Фонд ефективне управління [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.feg.org.ua/docs/final_ua.pdf.

10. Звіт про конкурентоспроможність України 2009. Назустріч економічному зростанню та процвітанню / Фонд ефективне управління [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ssr.org.ua/content/eng/libr/final_ukr_2009.pdf.

11. Звіт про конкурентоспроможність України 2010. Назустріч економічному зростанню та процвітанню / Фонд ефективне управління [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.feg.org.ua/docs/Competitiveness_report_2010_ua.pdf.

12. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України 2011. Назустріч економічному зростанню та процвітанню / Фонд ефективне управління [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.feg.org.ua/docs/Report_on_the_Competitiveness_of_Regions_of_Ukraine_2011.pdf

13. Розвиток промислового потенціалу України в процесі післякризового відновлення / О.В. Собкевич, А.І. Сухоруков, В.Г. Савенко [та ін.]; за ред. Я.А. Жаліла. – К.: НІСД, 2010. – 48 с.

References

1. Komitet z ekonomichnykh reform pry Prezidentovi Ukrayiny (2012) 'Zamozhne suspil'stvo, konkurentospromozhna ekonomika, efektyvna derzhava: prohrama ekonomichnykh reform na 2010-2014 rr.': Viktor Yanukovych, President of Ukraine: Official website. http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf/[accessed 18 January 2012].

2. Zhalilo, Ya., A. (eds.) (2012) Promyslova polityka yak chynnyk pislyakryzovoho vidnovlennya ekonomiky Ukrayiny (analytic re-

port). Kyiv: The National Institute for Strategic Studies.

3. Popadynets', N., M. (2011) 'Rol' promysloвого sektora ekonomiky v rozvytku vnutrishn'oho rynku Ukrainy". In: Naukova spadshchyna profesora Zlupka S. M. u sviti formuvannya suchasnoyi paradyhmy ekonomichnoyi nauky v Ukraini (Material of The Ukrainian Memorial Conference at 29-30 September 2011). Ukraine: Lviv.

4. Heyets', V., M. (eds.) Et al. (2010) Novyy kurs: reformy v Ukraini. 2010-2015 (national report). Kyiv: Research and Publishing Center of the Vernadsky National Library of Ukraine.

5. State Statistics Service of Ukraine (2007) Promyslovist' Ukrainy u 2001-2006 rokakh. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine.

6. State Statistics Service of Ukraine (2011) Promyslovist' Ukrainy u 2007-2010 rokakh. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine.

7. State Statistics Service of Ukraine (2011) Pro sotsial'no-ekonomichne stanovyshche Ukrainy za 2010 rik. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine.

8. State Statistics Service of Ukraine (2012) Pro sotsial'no-ekonomichne stanovyshche Ukrainy za 2011 rik. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine.

9. The Fond for Effective Governance (2008) Zvit pro konkurentospromozhnist' Ukrainy 2008. Na zustrich ekonomichnomu zrostannyu ta protsvitannyu. http://www.feg.org.ua/docs/final_ua.pdf/ [accessed 18 January 2012].

10. The Fond for Effective Governance (2009) Zvit pro konkurentospromozhnist' Ukrainy 2009. Na zustrich ekonomichnomu zrostannyu ta protsvitannyu. http://www.ssr.org.ua/content/eng/libr/final_ukr_2009.pdf/ [accessed 18 January 2012].

11. The Fond for Effective Governance (2010) Zvit pro konkurentospromozhnist' Ukrainy 2009. Na zustrich ekonomichnomu zrostannyu ta protsvitannyu. http://www.feg.org.ua/docs/Competitive-ness_report_2010_ua.pdf/ [accessed 18 January 2012].

12. The Fond for Effective Governance (2011) Zvit pro konkurentospromozhnist' rehioniv Ukrainy 2011. Na zustrich ekonomichnomu zrostannyu ta protsvitannyu. http://www.feg.org.ua/docs/Report_on_the_Competitiveness_of_Regions_of_Ukraine_2011.pdf/ [accessed 18 January 2012].

13. Zhalilo, Ya., A. (eds), Sobkevych, O., V., Sukhorukov, A., I., Savenko, V., H., Et al. (2010) Rozvytok promysloвого potentsialu Ukrainy v protsesi pislyakryzovoho vidnovlennya. Kyiv: The National Institute for Strategic Studies.

Надійшла до редакції 18.01.2012 р.